

בס"ד. שיחת ש"פ תבוא, ח"י אלול, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

א. לפני עשרים שנה סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר² אודות שבת פ' תבוא שנת תרנ"ב, שחל בח"י אלול (כבקיעות שנה זו).

באותה תקופה התקיימה חתונת דודתו³, אחותו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. השבע ברכות האחרונות היו ביום ה'. באותו יום הי' אדמו"ר נ"ע על ה"אוהל" (של אדמו"ר הצ"צ ואדמו"ר מהר"ש), ולמחרת, ביום ועש"ק, הלך עוה"פ על האוהל.

ענין זה — הליכה על האוהל יומיים רצופים, שלא כסדר הרגיל שהי' נוסע בזמנים קבועים — עורר תמיהה גדולה.

גם תפלתו של כ"ק אדמו"ר נ"ע ביום הש"ק ההוא היתה בדרך הפלאה.

לאחרי משך זמן, בעת התוועדות⁴, הסביר כ"ק אדמו"ר נ"ע את סיבת הדבר:

כל מאמר שאומר ברבים, אינו אומרו עד שהמאמר נתעצם עמו תחילה. וכיון שהמאמר שהוצרך לומר בש"ק פ' תבוא עדיין לא נתעצם עמו כפי שרצה, לכן נסע על האוהל של אדמו"ר מהר"ש — כי המאמר הי' מאמר של אדמו"ר מהר"ש — בכדי לפעול שיתעצם עם המאמר.

וכיון שאין הקב"ה נשאר בעל-חוב — הנה בגלל היגיעה שהתייגע על מאמרו של אדמו"ר מהר"ש, לקחו אדמו"ר מהר"ש ביום הש"ק פ' תבוא, ח"י אלול, להיכל הבעש"ט, ושם שמע את שבעת התורות שאמרו מורנו הבעש"ט ביום הולדתו.

כאשר כ"ק אדמו"ר נ"ע סיפר אודות שבעת התורות — תיאר בפרטיות את ציור הגן-עדן, וסיפר בפרטיות אודות כל אחת משבעת התורות באיזה זמן ובאיזה אופן היתה אמירתה, כדלקמן.

(3) הרבנית ח"י מושקא — עם הרה"ח וכו' מו"ה משה הכהן האָרענשטיין — ביום ועש"ק (פ' תצא) יו"ד אלול תרנ"ב (המו"ז).
(4) בשמע"צ תרנ"ג (המו"ז).

(1) בהבא לקמן — ראה גם שיחת ש"פ תבוא, ח"י אלול דאשתקד ס"ה ואילך (תו"מ ח"י"ז ס"ע 194 ואילך). וש"נ.
(2) שיחת ליל שמע"צ תרצ"ז ס"א (סה"ש תרצ"ז ס"ע 189 ואילך).

ב. התורה הראשונה היתה אחר קבלת שבת, קודם תפלת ערבית, ונאמרה בהקהל, היינו, לפני תלמידי ותלמידי תלמידי כו', ואפילו נשמות דנוקבא היו במעמד זה.

והתורה היא⁵:

"והי" כי תבוא אל הארץ" — "ארץ" לשון מרוצה⁶ כני מצינו גם ש"ארץ" הוא מלשון רצון⁷, אבל כאן פירש "ארץ" מלשון מרוצה]. ופירוש "והי" כי תבוא אל הארץ" — אז דו וועסט צוקומען (כאשר תגיע) אל הרצון ומרוצה — "אשר ה"א נותן לך" — בדרך מתנה — "וירשתה" — בדרך ירושה, אזי העבודה היא — "וישבת בה", להמשיך בהתיישבות, "ושמת בטנא" — אורות בכלים, "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך", היינו, שיהודי צריך לידע שכאשר בא למקום מסויים הרי זה בהשגחה פרטית, והכוונה בזה היא — "לשכן שמו שם", לפרסם אלקות בעולם.

התורה השני נאמרה ג"כ בהקהל, אחר תפלת ערבית.

בתורה זו אמר עוה"פ את התורה הקודמת, והוסיף: "והי" כי תבוא אל הארץ" — בכדי להגיע אל הרצון כו', הרי זה ע"י — "לשכן שמו שם", שהו"ע המסירת נפש לפרסם אלקותו בעולם, ע"י אמירת ברכה ופסוק תהלים.

— כאשר כ"ק אדמו"ר נ"ע חזר תורה הנ"ל, ביאר: למטה — ענין ההשכלה הוא יחוס, אבל למעלה — היחוס הוא ברכה וקאפיטל תהלים. שאר התורות נאמרו בשאר הזמנים, לא בהקהל, אלא עבור יחידי סגולה, ואין כאן מקומם.

ג. כיון שב' תורות הנ"ל נאמרו בהקהל, ואפילו במעמד נשמות דנוקבא, היינו, לא רק נשמות דדכורא שהם משפיעים, אלא גם כאלה שאינם בבחי' משפיעים, כיון שלעת-עתה אין להם מה להשפיע, וענינם הוא רק לקבל — הרי מובן שתורות הנ"ל מהווים הוראה לכל. ובבוא ח"י אלול, ובפרט כשחל בש"פ תבוא, כבפעם הראשונה — חוזר ונשנה ענין זה עוה"פ — כמבואר בכתבי הארז"ל⁸ על הפסוק⁹

(5) נעתקה ב"היום יום" חי אלול.

א, סע"ג.

(6) ריש פרשתנו.

(9) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא

(7) ראה פי' מהרז"ו לבר"ר פ"ה, ח.

ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(8) פי' המת"כ שם. וראה תו"א בראשית

(10) אסתר ט, כח.

"והימים האלה נזכרים ונעשים" — שגם עתה שומעים כל הנשמות השייכים לתלמידי הבעש"ט את התורות הנ"ל.

ד. בתורה הנ"ל מדובר אודות ענין הירושה ("וירשתה"), שהו"ע נעלה ביותר¹¹ — שהרי הירושה אינה תלוי' במעמדו ומצבו של הירוש, שהרי אפילו תינוק בן יומו יורש הכל ללא ענין של עבודה כלל.

ומוסיף ומקדים לזה ענין המתנה ("נותן לך"), שגם זה ענין נעלה ביותר — כמארז"ל¹² "כל הנותן בעין יפה הוא נותן", ועוד זאת, שזהו ענין נעלה יותר מענין הירושה.

ובהקדמה:

לכאורה יש מקום לומר שב' הענינים דירושה ומתנה הם שוים, כיון שבשניהם ישנה אותה מעלה — שהם למעלה מערך כלי המקבל, וזוהי מעלתם לגבי מכירה, שמכירה היא לפי אופן עבודת הלוקח, משא"כ ירושה ומתנה הם לפי ערך המוריש והנותן.

ויתירה מזה: לא זו בלבד ששניהם שוים, אלא אדרבה, יש מעלה בירושה לגבי מתנה — שהרי במתנה אמרו חז"ל¹³ "אי לאו דעביד לי' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב לי' מתנתא", והיינו, שבמתנה יש איזה אחיזה להמקבל, משא"כ בירושה שמצב הירוש אינו נוגע כלל.

אך האמת היא שמתנה היא למעלה מירושה, כי:

בענין המתנה — הרי אע"פ ש"אי לאו דעביד לי' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב לי' מתנתא", מ"מ, אין הכוונה שהמתנה היא לפי ערך הנח"ר שעשה להנותן, דא"כ, הרי זה ענין של שכר, ולא מתנה, ועכצ"ל, שהמתנה היא למעלה מערך הנח"ר שעשה להנותן, והיינו, שהנח"ר הוא רק "גורם" בלבד, ונתינת המתנה היא שלא בערך להנח"ר.

ועוד זאת, שיש מעלה במתנה לגבי ירושה — כי, ירושה קשורה עם מציאותו של הירוש, סיבת הירושה היא, בגלל שהוא "ירוש", היינו, שהוא אדם שיש לו קשר עם המוריש, ולכן הוא הירוש של המוריש, וכמ"ש¹⁴ "תחת אבותיך יהיו בניך", וא"כ, ענין הירושה קשור עם מציאותו של הירוש.

11) בהבא לקמן — ראה גם תו"מ ח"י טז, א. ב"ב קנו, א.

ע' 102 ואילך. וש"נ.

12) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

13) ראה גם שו"ת צפע"נ דוינסק ח"א סקי"ח.

14) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ לעיל ע' 112. וש"נ.

כלומר: אף שהירושה אינה תלוי' במצבו של היורש (שהרי ירושה אינה כמכירה שהיא לפי אופן עבודתו של הלוקח ולפי הכלים שלו, ולא לפי אופן המוכר, משא"כ בירושה, שלהיותו יורש, עומד הוא במקום המוריש כמו שהוא, מבלי הבט על מעמדו ומצבו), מ"מ, ענין הירושה הוא מצד מציאותו, שהוא "יורש", היינו, מצד התקשרותו עם המוריש, ולכן הרי זה תלוי לפי אופן ההתקשרות; עד כמה שהוא מקושר בקשר אמין — במדה כזו הוא יורש שעומד במקום המוריש.

משא"כ במתנה — הרי נתינת המתנה אינה מצד מציאותו של המקבל, כי אם מצד מציאותו של הנותן, ד"כל הנותן בעין יפה" (שהרי הנח"ר שעשה להנותן אינה אלא "גורם" בלבד, כנ"ל).

ה. וב' ענינים אלו — ירושה ומתנה — ישנם בתורה:

א) ענין הירושה — כמ"ש¹⁵ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב",

ב) וענין המתנה — כמ"ש¹⁶ "ויתן אל משה", שהתורה "נתינה לו במתנה", ו"נהג בה טובת עין ונתנה לישראל"¹⁷.

וכמו כן ישנם ב' ענינים אלו בעבודה:

ירושא — כידוע בפירוש "ואתן לעשו את הר שער לרשת אותו"¹⁸, שהר"ע ירושת האורות דתהו (שרשו של עשו), שהרי בתהו הי' הענין ד"וימלוך גו' וימת"¹⁹, ובמילא ישנו ענין הירושה, והיורש הוא יעקב, כמ"ש²⁰ "הלא אח עשו ליעקב".

וזהו שענין הירושה אינו שכר העבודה אלא למעלה מכפי עבודתו — כיון שמקבל לא רק ז' תחתונות דתהו שבהם הי' ענין השבירה, אלא גם ג' ראשונות, כח"ב דתהו.

אמנם, גם ג' ראשונות שבהם לא היתה השבירה, שייכים לתהו, ולכן נמשכים גם הם — מצד ענין הירושה ד"אח עשו ליעקב".

אך ישנו ענין נעלה יותר — מתנה — שלמעלה לגמרי מתהו ותיקון, וענין זה שייך לבנ"י מצד עצמם, והר"ע המשכת העצמות שבא בדרך מתנה באופן ד"כל הנותן בעין יפה הוא נותן".

18) יהושע כד, ד.

19) וישלח לו, לב ואילך.

20) מלאכי א, ב.

15) ברכה לג, ד.

16) תשא לא, יח ובפרש"י.

17) נדרים לח, א.

ו. אמנם, אע"פ שמתנה היא למעלה מירושה, מ"מ, נזכר גם ענין הירושה.

וטעם הדבר — לפי שיש גם מעלה בירושה לגבי מתנה, שמתנה יש לה הפסק, משא"כ ירושה אין לה הפסק²¹, שנמשכת עד סוף כל הדורות. ולכן נאמר "נותן לך וירשתה", להורות שבענין זה ישנם המעלות שבשניהם.

וכפי שמבאר הצ"צ²² בדברי הגמרא שמתנה יש לה הפסק — ש"שם גופא²³ אמרו דמתנה למי שראוי ליורשו אין לה הפסק".

ז. ועל זה מבאר בהתורה הנ"ל, שכאשר מגיעים "אל הארץ", בהמדריגה היותר נעלית בירושה ומתנה — אזי העבודה היא "וישבת כה", להמשיך-להוריד באופן של התיישבות, היינו, להמשיך למטה כדי לחבר גשמיות עם רוחניות.

וזהו ענין הביכורים — שהרי הביכורים הם דבר גשמי, והמובחר של הגשמיות, ועוד זאת, שאין מקריבים אותם ע"ג המזבח, אלא נותנים אותם לכהן, והכהן אוכל אותם ונעשים דם ובשר כבשרו; וענין זה נעשה קדושה.

והכח לזה הוא מבית-המקדש — כי, בביהמ"ק הי' הזמן והמקום למעלה מזמן ומקום, ולכן היתה יכולה להיות שם עבודת הביכורים, ליקח דבר גשמי, המובחר שבגשמי, וליתנו לה', כמ"ש²⁴ "כל חלב לה'", ובאופן ד"הגדתי היום לה' אלקיך"²⁵, "הגדתי" מלשון שבח²⁶, היינו, לשבח את הקב"ה עם הגשמיות גופא.

וזהו גם "לשכן שמו שם" — לשכן שמו בעולם גופא, היינו, שבתחתונים גופא עושים דירה להעצמות²⁷, "כתפארת אדם לשבת בית"²⁸.

* * *

ח. ח"י²⁹ אלול הוא יום הולדת של מורנו הבעש"ט (בשנת נח"ת) ושל כ"ק רבינו הזקן (בשנת קה"ת).

21) ב"ב קטט, ב. קלג, סע"א. עה"פ.
 22) אוה"ת בראשית יז, א. ראה בהנסמן בתו"מ סה"מ שבט ע'
 23) שם קל, רע"א (במשנה). שח הערה 32.
 24) ויקרא ג, טז. וראה רמב"ם הל' איטורי 28) ישע"י מד, יג.
 25) פרשתנו כו, ג. שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"ד ע'
 26) תרגום ירושלמי עה"פ. וראה רמב"ן 29) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"ד ע'
 27) ואלך. במהדורא זו ניתוספו ע"י המו"ל 1136

ידוע³⁰ שרבינו הזקן הי' קורא להבעש"ט "זיידע" (סבא). — כפשוטו הי' זה בגלל שרבינו הזקן הי' תלמיד תלמידו של הבעש"ט, ואמרו חז"ל³¹: "כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו".

אבל במאמר חז"ל נאמר "כאילו ילדו", בכ"ף הדמיון, ולא שאכן ילדו. וכן מבואר בחסידות³², שכל השפעה של שכל היא רק הארה מהמשפיע, ולא המשכה מהעצם שלו כמו בהולדה, ולכן הרי זה רק "כאילו ילדו".

ואילו רבינו הזקן קרא להבעש"ט "סבא", ללא כ"ף הדמיון, ויתירה מזה: ידוע³³ מה שאמר אודות ר' ברוך ממזיבון, שהי' נכדו של הבעש"ט (והיותו נכד הי' ע"י בת, ויש מעלה מסויימת בכך בתו לגבי בן בנו³⁴), שהוא — ר' ברוך — נכדו של הבעש"ט בגשמיות, ואילו אני — אמר רבינו הזקן על עצמו — הנני נכד ברוחניות, ואמר זאת למעליותא.

והיינו, שרבינו הזקן "לקח" את הפנימיות של הבעש"ט: לא רק השפעת השכל שהיא הארה, אלא אפילו פנימיות זו שאינה נמשכת בהשפעה עצמית של הולדה.

והביאור בזה בקצרה:

"הצדיקים דומים לבוראם"³⁵. ע"ד שהקב"ה אומר "אנא נפשי

עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(30) "התמים" ח"ב ע' נו (נדפס באג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שסב, ח"ג ע' שעג — נעתק ב) "היום יום" כז אייר. וגם בני רבינו הזקן היו רגילים לקרוא את המגיד בשם "זיידע" ואת הבעש"ט "עלטער זיידע" (לקו"ד ח"א מא, ב).

(31) סנהדרין יט, ב.

(32) לקו"ת שה"ש לט, ד. ד"ה זאת חוקת התורה תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קעג ואילך).

(33) "התמים" שם.

(34) ראה "התמים" ח"ג ע' כג. "היום יום" כח אייר (מאג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' תקד ואילך. וראה תו"מ — רשימת היומן ע' רמז ואילך. וש"ג)*.

(35) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז, ח.

במדב"ר פ"י, ה. אסת"ר פ"ו, ב.

בשנת תקפ"ח, שאמרו חסידים שסימנה "הפ"ח נשבר" — רצו החסידים שהצמח צדק יקבל את הנשיאות, ולא רצה, וטענו שישנו בן, — כוונתו היתה לר' חיים אברהם, בנו של אדמו"ר הזקן, או לר' מוסס בנו של אדמו"ר

האמצעי —

עד שלקראת חג השבועות תקצ"א פנה א' החסידים להצמח צדק ואמר שיש לו ראי' מפורשת אשר רק לו יאתה הנשיאות, וענה הצמח צדק: עם מאמר חז"ל אסור לשחק... אמור מה בפיך ונשמע. ואמר החסיד הנ"ל: כתיב (תוריע יב, ב) "אשה כי תזריע וילדה זכר", ואמרו חז"ל (ברכות ט, א. וש"ג) "איש מזריע תחילה יולדת נקבה (זו אמו של הצמח צדק), אשה מזרעת תחילה יולדת זכר" (זה הצמח צדק). — ואז הסכים הצמח צדק לקבל את הנשיאות, ולבש בגדים מיוחדים (בגדי לבן שהיו בירושה מרבינו הזקן) ואמר חסידות.

ומזה מובן שיש מעלה בבן בתו דוקא (מהנחה בלתי מוגה).

(* לאחרי הסתלקות אדמו"ר האמצעי —

כתבית יהבית³⁶, שהכניס את עצמותו בתורה — כן הוא גם בצדיקים, שמכניסים את העצמות שלהם בתורה.

בתורת החסידות הכניס הבעש"ט את העצם שלו, גם מה שלא נמשך אפילו להבן. וכיון שרבינו הזקן לקח את הפנימיות דתורת הבעש"ט³⁷ — לקח עי"ז את הפנימיות והעצמות של הבעש"ט³⁸, ולכן הוא הנכד האמיתי.

ועד שהיחוד פנימי ועצמי³⁹ של רבינו הזקן עם הבעש"ט התבטא גם בלידתם בגוף הגשמי — והרי גוף קשור עם עצמות⁴⁰ — שיום הולדת של שניהם הוא באותו יום: ח"י אלול.

ט. היחס של סבא ונכד הוא בשתיים: הנכד מקבל מהסבא, והוא משלים את הסבא. וכמאמר רז"ל ע"פ⁴¹ "לא ימוש גו' זרע זרעך גו' תורה מחזרת על אכסניא שלה", ונאמר "עטרת זקנים בני בנים"⁴².

וכיון שרבינו הזקן מייחס את עצמו כנכד של הבעש"ט, הרי מובן, שאצלו ישנם ב' הענינים: א) הוא לקח את העצמות של הבעש"ט, כנ"ל, ב) הוא משלים את הבעש"ט: הכוונה דתורת הבעש"ט נשלמת ע"י תורת חסידות חב"ד. חסידות חב"ד פועלת עליו גם בחג"ת ונהי"ם, וכמבואר במק"א⁴³ החידוש של חסידות חב"ד, שאפילו אנשים פשוטים שאינם שייכים לכאורה להבנה והשגה, יכולים גם הם להתעלות ע"י חסידות חב"ד, יותר אפילו מאשר ע"י תורת החסידות הכללית.

מלבד זה שרבינו הזקן ונשיאי חב"ד שלאחריו, גילו, המשיכו-

36) שבת קה, א וכגורסת הע"י.

37) כידוע שאמר הרב מבארדיטשוב: מיר האבן אלע גיגעסען פון איין שיסל, און דער ליטוואק האָט צוגינומען די ווערכושקע (חלק העליון) (תורת שלום ע' 47). וראה גם מכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע ליי"ט כסלו תרס"ב (פאקסימיליא מהמכתב — בקונטרס ומעין ע' 17 (נעתק ב"היום יום" בתחלתו)): והיא היא תורת הבעש"ט ז"ל (נתבאר בשיחת י"ט כסלו תש"כ, נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 1252).

38) וכן מובן גם מענין הספירות (שידוע (סה"מ תש"ט ע' 76) שהבעש"ט הוא בחי' עתיק, ואדמו"ר הזקן בחי' אבא) דפנימיות

אבא פנימיות עתיק (משיחת חג הסוכות תש"כ).

39) בהוספה על ה"יחוד נפלא" שנעשה ע"י ענין השכל, ובפרט בלימוד התורה, ובפרט בפנימיות התורה שכולה פנים (ראה תניא קו"א קס, סע"ב ואילך), ובפרט אצל צדיקים שדומים לבוראם (מהנחה בלתי מוגה).

40) ראה תורת שלום ע' 12 וע' 120.

41) ישע"י נט, כא. ב"מ פה, א.

42) משלי יז, ו. אבות פ"ו, ט. ב"ר רפס"ג.

43) ראה שיחת ח"י אלול תשי"א ס"ב (תו"מ ח"ג ע' 301). ושי"נ.

הורידו והלבישו תורת הבעש"ט בשכל דקדושה, עד שכאו"א יוכל להבין אפילו בשכל אנושי, הנה נוסף לזה, פעלו עיי"ז גם שלימות בתורת הבעש"ט, כי, בכדי להמשיך-להוריד בשכל תורת הבעש"ט שלמעלה משכל, יש צורך בכח עמוק ביותר ("גאָר אַ טיפערן כח"), ועיי"ז נמשך אור נעלה יותר, שמביא שלימות.

י. ע"פ הנ"ל יובן מ"ש הצמח צדק⁴⁴ אודות רבינו הזקן: "גם מזקיני נ"ע שמענו עתידות קולע אל השערה". ולכאורה אינו מובן: וכי כוונת הצמח צדק⁴⁵ לשבח את רבינו הזקן בענינים חיצוניים, ענינים של מופתים⁴⁶? וכי זהו השבח של רבינו הזקן⁴⁷?

אך הפירוש בזה הוא:

ענין זה בא בהמשך למ"ש שם לפני"ז: "שהוא (הבעש"ט) ותלמידו הרב המגיד (ממעזריטש) נ"ע היו רואים מסוף העולם ועד סופו ממש בעין ראי'. .. והיינו ע"י שהי' גלוי לפניהם אור שנברא ביום ראשון (דהבריאה) שהשי"ת גנזו בתורה"⁴⁸;

47) ואדרבה, ממעלתו של רבינו הזקן שהוא אור עצמי, שאור עצמי אין זקוק למופתים (תורת שלום ע' 167). — ויש לבאר שהוא ע"ד החילוק שמשו רבינו "עומד על עמדו שלם" בשעת הנבואה ולא כשאר הנביאים שהיו יראים ונבהלים ומתמוגגין (הל' יסוה"ת פ"ז, ה"ו). ועד"ז הוא גם בנוגע לאדמו"ר הזקן שלא הוצרך למופתים — שינוי הטבע, בחי' הפשטה מהעולם*, כי כל המדריגות היותר נעלות האירו אצלו בהתיישובות (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1120). וראה בד"ה פדה בשלום תרפ"ה בסופו (סה"מ תרפ"ה ע' פח): המופתים הם שינויי הטבע, וכוונה העצמית שהטבע ממש יהי' אלקות .. וזה בא ע"י רבינו בהתלבשות בהשגה דוקא.

48) ראה ב"ר פ"ג, ו (וכ"ה בירושלמי

44) דרך אמונה מצות עדות סה, א. א. והגע עצמך:

ענינו של הצמח צדק הי' באופן שכולו תורה, והרי לגבי התורה כל שאר הענינים הם באין ערוך*.

וא"כ, כיון שהצמח צדק משבח את רבינו הזקן בענין של אמירת עתידות, ולא עוד אלא שמביא ענין זה במאמר דא"ח — הרי בודאי שזהו ענין חשוב ועיקרי שעל ידו ניתוסף בתורה, ובפנימיות התורה, שזהו"ע הקשור עם ביאת המשיח, וכללות הכוונה דדירה בתחתונים! (מהנחה בלתי מוגה).

46) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ח: משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה שהמאמין ע"פ האותות יש בלבו דופי כו'. וראה גם "התמים" ח"ב ע' סד (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שעה): בעיני גדולי חסידי חב"ד המופתים הם כעין פגיעה בכבוד החסידות, קטנות ושפלות, ואין משימ לב לזה (ראה גם תו"מ ח"ג ע' 99. וש"נ).

(* ועד"ז בענין הנבואה — שבעת התגלות הנבואה צריך הנביא להיות בהפשטת הגשמיות, שזהו גם ענין הפשטת הלבושים בעת הנבואה, כמ"ש (שמואל"א יט, כד) "ויפשט גם הוא בגדיו ויתנבא" (ראה סה"מ תשי"ז ע' 118. ועוד). — מהנחה בלתי מוגה.

(* בענין זה נזכר גם מאמר הירושלמי שהובא בתשובותיו של הצמח צדק.

ועל זה אומר הצ"צ: "גם מזקיני נ"ע שמענו עתידות כו', ומהלשון "גם" מוכח שה"עתידות" של רבינו הזקן הם אותו ענין שנאמר לפנ"ז בנוגע להבעש"ט והרב המגיד: התגלות ה"אור שנברא ביום ראשון", אלא שאצל רבינו הזקן הי' זה באופן ד"קולע אל השערה".

"אור שנברא ביום ראשון" הוא האור שלמעלה מהשתלשלות⁴⁹, ולמעלה מזה — האור שקודם⁵⁰ הצמצום⁵¹, ושם גופא — האור שלגלות עצמותו⁵².

הגם שבפני הבעש"ט והמגיד האיר אור זה גם בנוגע גשמיות העולם⁵³, שלכן ראו בראי' ממש⁵⁴ — הרי אצל רבינו הזקן ניתוסף⁵⁵ שהאור הי' מאיר בהתיישבות⁵⁶, "קולע אל השערה". ובכדי שאור שלמעלה מהשתלשלות יוכל להיות בעולם בהתיישבות — אין זה מצד האור, אלא מצד העצמות, שהוא נושא כל הפכים⁵⁷.

54) ולא בנבואה (ד"ה) והוא עומד תרס"ג ע' 10 (סה"מ תרס"ג ע' נח). וראה גם ד"ה ושבתה תרס"ו (המשך תרס"ו ס"ע רכו ואילך).

55) אין בזה סתירה לפי הפשוט דתיבת "גם" (שזהו הוספה על העיקר הקודם) — ע"פ המבואר בכ"מ שההמשכה בשכל, היז התלבשות בשכל ואין האור מאיר כ"כ וכו'. ובפרט "לאחר פטרבורג". וראה ג"כ שיחת יט כסלו תרס"ח (בסה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך).

56) וע"ד המבואר (ראה גם שיחת ש"פ ראה סי"ב (לעיל ע' 231). וש"נ). במ"ש "יעש כן אהרן גו'", "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" (בהעלותך ח, ג ובפרש"י. וראה ס"פ צו ובפרש"י) — שהחידוש בזה הוא שעבודתו היתה באופן של התיישבות (מהנחה בלתי מוגה).

57) "התגלות הבעש"ט הי' שיהי' התגלות פנימיות התורה והי' התגלות שלא בבחי' התלבשות, והראי' דגם תלמידו הרב המגיד ממעזריטש אשר פי שנים ברוחו בדוגמת אל' ואלישע הנה גם הוא קודם אמירת דא"ח הי' אומר שמעו סודות התורה ולא הי' העולם יכול לקבל זאת והגם שזהו מדריגה גבוה ונעלה במאד ומכל מקום אין זה עדיין

ברכות פ"ח, ו) — ושם הוא לצדיקים לע"ל. אבל במדרש רות בזהר חדש פה, א איתא שהוא בתורה (עיי' ג"כ זח"א רסד, א. זח"ב קמט, א). לקו"ת במדבר יח, ד. ובדגל מחנה אפרים פ' בראשית בשם הבעש"ט באריכות. 49) ראה תו"א מד, ג ובד"ה והי' אור (לקו"ת פ' צו).

50) כידוע שהאור שלאחרי הצמצום יש בו התחלקות מעלה ומטה וכו', ואינו בכל מקום בשוה, ודוקא האור שקודם הצמצום הוא בכל מקום בשוה — שזהו "שהיו רואים מסוף העולם עד סופו", בכל מקום בשוה. והיינו, שמצד אור זה בטלים הגבלות המקום, שזהו שמצינו (ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סימן שלח ואילך. וש"נ) שהיו רואים בגשמיות מה שנעשה בריחוק מקום כאילו היו נמצאים בקירוב מקום (מהנחה בלתי מוגה).

51) מאמר דפ' נח עת"ר (סה"מ עת"ר ע' מה ואילך).

52) ד"ה נחמו תער"ב בסופו (המשך תער"ב ח"א ע' פד).

53) וזהו הטעם ששואלים אצל רבותינו נשיאינו עצות גם בנוגע לענינים גשמיים (ראה תו"מ ח"ט ס"ע 127 ואילך. וש"נ) — מהנחה בלתי מוגה.

וכן יהי' גם לעתיד לבוא, כשתושלם הכוונה עליונה דדירה בתחתונים — דירה לעצמותו, שמצד עצמות יתחברו שני ההפכים דגשמיות ורוחניות, שיהי' "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר"⁵⁸, שהבשר הגשמי יראה אלקות, וענין זה יהי' אצלו בהתיישבות.

ויש לומר, שזהו הפירוש הפנימי בדברי הצמח צדק "גם מזקיני נ"ע שמענו עתידות": בתיבת "עתידות" מרמז גם על הגילויים דלעתיד⁵⁹.

וכל זה הכניס רבינו הזקן בחסידות חב"ד: ע"י לימוד החסידות "לוקחים" את הענינים היותר נעלים, עד ל"אור הגנוז" ולמעלה מזה, ובא בשכל דנפש האלקית — באופן של התיישבות אור בכלי — ועד להבנת שכל דנפש הבהמית, ועד שיהי' "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר" אפילו, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

יא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה להבין מה שאמרו בזהר מאן פני האדון כו'.

* * *

יב. בהפטרה דפרשת כי תבוא שבה מדובר אודות ביאת המשיח — נאמר⁶⁰ "ושלמו ימי אבלך", והיינו, שיגמרו⁶¹ ימי אבלך.

וצריך להבין: מהו דיוק הלשון "ושלמו ימי אבלך", שהוא ע"ד מ"ש⁶² "כי לא שלם עון האמורי" — דלכאורה, כיון שמדובר כאן אודות ענין בלתי-רצוי דבני, "ימי אבלך", מתאים יותר לומר "ותמו", שהוא לשון גמר וסוף, או (כיון שהלשון "ותמו" יש לפרשו גם מלשון תמימות⁶³, מתאים יותר הלשון) "וכלו", לשון גמר וכליון, וכהלשון

(מוהרי"י"צ) נ"ע ליל ש"ק פ' תשא שנת תפר"ח — סה"ש תרפ"ח ע' 18 ואילך).

(58) ישע"י מ, ה.

(59) וע"ד מ"ש (ברכה לד, ב ובפרש"י) שהקב"ה הראה למשה רבינו "עד הים האחרון", "עד היום האחרון" (מהנחה בלתי מוגה).

(60) ישע"י ס, כ.

(61) מצו"צ ומצו"ד עה"פ.

(62) לך לך טו, טז.

(63) ראה לקו"ת פ' ראה לב, ג.

התגלות עצם פנימיות התורה ובא על ידי רבינו בהתלבשות בהשגה שבזה נמשך עצם פנימיות התורה" (ד"ה פדה בשלום תרפ"ה (סה"מ תרפ"ה ריש ע' עט), בשם אביו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, יט כסלו עטר"ת (נדפס בסוף סה"מ עטר"ת (קה"ת, תשמ"ח) ע' תרעג)). — וענין גילוי הבעש"ט והה"מ היו הכנה לגילוי עצם פנימיות התורה שנתגלה על ידי רבינו הזקן — בדוגמת עבודת האבות (ריחות) שהיו הכנה לגילוי העצמות דמתן תורה (משיחות כ"ק אדמו"ר

בברכת השנה (לפני "תחל שנה וברכותי") "תכלה שנה וקללותי"⁶⁴, ומדוע נאמר "ושלמו", מלשון שלימות?

וליתר ביאור: מהחילוקים שבין לעו"ז לקדושה — שהענינים דלעו"ז הם באופן ד"קמא קמא בטיל"⁶⁵, היינו, שהולכים ומתמעטים עד שנעשים כלים לגמרי, ואילו הענינים דקדושה הם באופן שהולך וניתוסף בהענין עד לשלימותו. וא"כ, כשמדובר אודות "ימי אבלך", צריך להיות בזה (לא ענין של שלימות, אלא) ענין של כליון?

יג. והביאור בזה:

ענין האבילות — "ימי אבלך" — קשור עם ענין המיתה, והו"ע שבירת הכלים דתהו, שעז"נ "וימלוך גו' וימת" (כנ"ל ס"ה), וענין זה הוא שרש כללות ענין החטאים והגלות כו'.

והנה, כללות ענין שבירת הכלים דתהו (ענין המיתה) הוא באופן דסותר על מנת לבנות, והיינו, שכוונת הסתירה מתחילתה אינה אלא בשביל התיקון והבנין.

ומזה מובן גם בנוגע לענין הגלות — שכוונת הגלות, היינו הפנימיות דענין הגלות, היא — עבודת בני' בכירור הניצוצות (שנפלו בשבירת הכלים), שלכן, כאשר בני' מסיימים את עבודתם בכירור הניצוצות, אזי באה הגאולה ע"י משיח, כמבואר בתניא⁶⁶ ש"כאשר כל הנשמה ונפש האלקית שבכל ישראל .. תקיים .. כל תרי"ג מצות התורה וכו'" אזי באים לה"תכלית של ימות המשיח כו'".

ועפ"ז יש לבאר מ"ש "ושלמו ימי אבלך", "ושלמו" דייקא — דקאי על שלימות מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, והיינו, שהעבודה דזמן הגלות, שזהו הענין הפנימי של הגלות ("ימי אבלך"), צריכה להיות באופן של שלימות ("ושלמו"), ועי"ז באים לימות המשיח.

יד. והנה, כללות העבודה שעל ידה יוצאים מהגלות, היא, עבודת התשובה, שעז"נ⁶⁷ "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" — "נתנה" דייקא, מלשון מתנה, שזהו ע"ד מ"ש בפרשת השבוע "אשר הוי' אלקיך נותן לך", וכמשנת"ל (ס"ד) שענין המתנה הוא למעלה גם מענין הירושה ("וירשתה").

64) מגילה לא, ב. פיוט "אחות קטנה"

66) פל"ז.

67) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.

ובכ"מ.

בכמה מחזורים בתפלת ראש השנה.

65) ע"ז עג, א ובתוד"ה כי אתא.

והענין בזה:

ידוע הכלל שאין חבוש מתיר את עצמו⁶⁸, ולכן, כדי שתהי' היציאה מהגלות ע"י שלימות עבודת הבירורים, יש צורך בנתינת כח מדרגא נעלית יותר שלא שייך בה ענין של גלות כלל.

ונתינת כח זו הו"ע המתנה ("אשר נתנה", "אשר הוי' אלקיך נתן לך") שלמעלה גם מענין הירושה — כי:

ענין הירושה הוא מה שבנ"י יורשים הניצוצות דתהו שנפלו בשבה"כ ("וימלוך גו' וימת"), היינו, שזוהי דרגא ששייך בה ענין השבירה, שהוא שורש ענין הגלות, ולכן מצד דרגא זו אי אפשר להיות היציאה מן הגלות ע"י שלימות העבודה ("ושלמו ימי אבלך"), כיון שאין חבוש מתיר את עצמו.

ולכן יש צורך בענין המתנה שלמעלה גם מענין הירושה, היינו, למעלה מכללות הענין דתהו ותיקון, ובמילא, למעלה גם מכללות ענין השבירה שהוא שרש הגלות כו', שהו"ע המשכת העצמות (כנ"ל ס"ה).

טו. וענין זה נעשה ע"י לימוד פנימיות התורה שנתגלתה בתורת חסידות חב"ד:

ידוע מ"ש במאמר של ר' הלל מפאריטש⁶⁹ מה ששמע מר' זלמן זעזער ור' אייזיק מהאמיל בשם רבינו הזקן, ש"לפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל". וכמשנת"ל (בהמאמר⁷⁰) במעלת הנשמות דיחידי סגולה כמו הרשב"י, ועד"ז רבינו הזקן וכו', שאצלם היו כל הענינים למטה כמו שהם למעלה כו'.

ומזה מובן, שכאשר לומדים פנימיות התורה, תורתו של רשב"י, כפי שנתגלה בתורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן ורבותינו נשיאינו שלאחריו, והלימוד הוא (לא מן השפה ולחוץ, אלא) באופן שמתעצם עם הענין שלומד עד עצם הנפש — אזי יוצא גם הוא מהגלות כמו בעל התורה, ועי"ז בכחו לפעול בעבודת הבירורים עד לגמר ושלימות העבודה ("ושלמו ימי אבלך") שע"ז נעשית היציאה מהגלות בפועל ממש.

טז. וזהו ענינו של ח"י אלול:

ידוע⁷¹ שב"אלול" נרמזים הראשי-תיבות של כל עניני העבודה בג'

(71) ראה שיחת ח"י אלול הישי"ת ס"ו (תו"מ ח"א ע' 194). וש"נ.

(68) ברכות ה, ב. וש"נ.

(69) פלח הרמון שמות ע' ז.

(70) פ"ג ואילך (לעיל ע' 236 ואילך).

הקוין תורה עבודה וגמ"ח. אמנם, ענינו העיקרי של חודש אלול בגילוי — הו"ע התשובה, כמרומז גם בהר"ת הידוע ומפורסם "אני" לדודי ודודי לי"73.

והנה, ענינו של ח"י אלול — שנותן חיות בעבודה ד"אלול"74.

והענין בזה:

ח"י אלול הוא יום הולדת שני המאורות הגדולים, הבעש"ט ורבינו הזקן, שעל ידם נתגלתה פנימיות התורה בתורת החסידות. והרי תורת החסידות — דברי אלקים חיים — הוא ענין החיות75, ועי"ז נעשה חיות בעבודה דאלול בענין התשובה, שהרי הנתנת-כח לעבודת התשובה היא ע"י תורת החסידות (כנ"ל סט"ו).

וזהו גם שח"י אלול הוא התחלת י"ב הימים שבהם הוא החשבון בפרטיות על כל י"ב חדשי השנה76, והיינו, שבח"י אלול עצמו צ"ל החשבון על חודש תשרי, שהוא חודש כללי, חודש השביעי, שהוא המשובע והמשיביע77, שממנו נמשך השובע בכל הענינים על כל השנה כולה.

* * *

יז. מפרשת כי תבוא — באים לפרשת נצבים: "אתם נצבים היום כולכם וגו'".

והענין בזה:

"היום" — קאי על ראש השנה78, ועז"נ "אתם נצבים היום", היינו, שבשעה שכל אומות העולם מתמוטטים, הנה "אתם נצבים", קיימים ועומדים79.

וענין זה נעשה עי"ז שנמצאים במעמד ומצב ד"כולכם", שהו"ע התכללות כל המדרגות שבבנ"י, "ראשיכם שבטיכם גו' מחוטב עצין עד שואב מימין"80, שמצד זה — "אתם נצבים", קיימים ועומדים.

77 ראה ויק"ר פכ"ט, ח. כתר שם טוב (בהוצאת תשנ"ט) בהוספות סמ"א. וש"נ נעתק ב"היום יום" כה אלול).

78 ראה פענח רזא ס"פ נצבים. לקו"ת ר"פ נצבים. כתר שם טוב שם.

79 ראה תנחומא ר"פ נצבים. פרש"י נצבים כט, יב. כש"ט שם.

80 ר"פ נצבים. וראה לקו"ת שם.

72 שה"ש ו, ג. ובשעה"פ עה"פ. ועוד.

73 ראה לקו"ש ח"ט ע' 299 הערה 23.

ח"ט ע' 489 בהערה. חכ"ט ע' 273. ועוד.

74 שיחת ח"י אלול תש"ה בתחלתה (סה"ש תש"ה ע' 122).

75 ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 463 ואילך.

76 שיחת ח"י אלול תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 177).

ע' 177. ע' 179). וראה גם מכתב י"ט אלול שנה זו (אג"ק חט"ו ע' תכט).

ועי"ז פועלים את הכתרת הקב"ה למלך (שזהו ענינו של ר"ה, "תמליכוני עליכם"⁸¹) — כמ"ש⁸² "ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל", היינו, שכאשר מתאספים יחד להיות לאחדים כאחד, אזי נעשה הקב"ה מלך בישראל.

ויש להוסיף במ"ש "ויהי בישראל מלך", "בישראל" דייקא — "שבחי ישראל" זהו בחי' גבוה מאד⁸³, למעלה מהשם "יעקב", ולמעלה גם מהשם "ישראל", ומזה מובן, שהמלוכה על "ישראל" ("ויהי בישראל מלך") היא דרגא נעלית יותר בענין המלוכה — כמשנת⁸⁴ ל"שישנו ענין המלוכה (לא רק על עבדים, אלא) על מלכים, והיינו, שבנ"י נקראים מלכים⁸⁵, והקב"ה הוא מלך על מלכים, שמקבל את ההכתרה להיות מלך על בני"י.

וענין זה נעשה ע"י הביטול שבענין ההכתרה, והו"ע "מן המיצר גו"⁸⁶, שע"ז באים ל"ענני במרחב"⁸⁶, שהו"ע התנשאות עצמית ומרחב העצמי,

ומשם נמשך גם בכל הענינים הגשמיים, בבני חיי ומזוני רויחי, ועד לרויחי באופן של מרחב העצמי⁸⁷.

(81) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
 (82) ברכה לג, ה. וראה לקו"ת שם.
 (83) לקו"ת שם מה, רע"א.
 (84) בד"ה זה היום דר"ה השתא פ"ה
 (תו"מ חיי"ח ע' 9).
 (85) שבת טז, א. וש"נ.
 (86) תהלים קיח, ה.
 (87) חסר סיום הברכה (החו"ל).